

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz),

a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Nagy Ferencz**, **Szabó Samu**, **Szentgyörgyi József**.

Gypszszel tett kísérletek eredménye.

Oly helyeken, hol a legelők merőben hiányoznak, tagosítás pedig nem lévén, lóheres forgók sincsenek, az egyetlen mód a marha tarthatásra az: ha takarmánytermesztésre szánt kevés földjeinkről a lehető legnagyobb terméseket nyerjük. Erdélyben sok oly helység van, hol az egész határ fel van fogva. Ily helységek határai a legtarkább képet tárják elénkbe, őszi, tavaszi, természetes rét, minden rend nélkül egymás mellett. Ilyen vidéken meg is apadott a marha nagyon; van község, melyben eddig 200—250 jármos ökör volt s azonkívül szép tehének: most alig találni 80—100 ökröt, hitvány tehencskék kinlódnak az ekék előtt, ezeket is néha egy fogat elé két gazda állítja ki. Elképzelhető, hogy a földek is évről évre gyengébbek lesznek; mert egy kevés giz-gazon kívül trágyázásban nem részesülhetnek; a termést azonban megkivánná tulajdonosa róla, s tarlóba újra őszt vet.

A marha tartás — különösen nyáron — valóságos kín. A földműves nép egy egy kopár oldalon ugarban felejtett részletén, parlagban hagyott földcskéjének alig tekintetbe vehető gyér növényzetén tengeti sovány állatait, néha szomszédja megkárosításával ennek bevetett földjére hajtja, így kárpótolva őket a sok koplalásért. A téli tartás — ámbár ez sem jó — a nyárinál mégis jobb: kukoricza kóró, őszi és tavaszi szalma, egy kevés bükönyszalma és kerti széna csak gyűl, s télen a mar-

ha ugy is többnyire hever. — Ezen calamitáson segíteni lehetne, ha a kertekben vagy védettebb határrészekben — addig is, míg a tagosítás meg lesz — luczernát vagy lóherét természetene a nép, s a terméseket, gypszezéssel a lehető legmagasabbra igyekeznék felszaporítani.

Hogy a gypsznek milyen hatása van, s hogy ki fizeti-e magát — azt saját tapasztalatom szerint elfogom röviden beszélni.

1871-ben, midőn gazdasághoz kezdettem, birtokomban három nagy régi és rosz luczernás táblát találtam: kettő mintegy 1½ cat. hold egyenként s egy mintegy 1200 □ öl; mind a három meggyérülve s arankától ellepetve, nem volt elegendő a szükséges jármos marháim takarmányozására; ugy, hogy nyáron is kellett nekik szénát adatnom. 1872-ben egy nyolcz holdas, de vizes fekete agyag talaju kertet vettem be majorom mellett, felét luczernával, felét lóherével: de, mert a talaj kedvezőtlen-ségéhez az idő mostohasága is nagyban járult, takarmányom ritka, vékony és erőtlen volt, s még a mellett az aranka is ellepte. 1873-ban mégis csak erre támaszkodhattam, mert másféle takarmányom nem volt. Vettem ugyan ezen évben egy 10 holdas vizhagyásos helyet be vegyes here és fűmagvakkal, melynek egyik felében a vörös lóhere, másik felében a melilothere lett tulnyomó a réti fűvek rovására, de ez állandó kaszálónak volt szánva. Az említett kert termése ebben az évben sem javult, s

csak alig tudtam eltartani igás marháimat arról aratásig. E tájban nyílt meg vidékünkön egy gypszgyár (Szászvárosban.) Kísérletképen vettem 12 mázsa gypszet, melyet a 8 holdnyi teren nagyon gyéren és egyenetlenül hintettek el, egészen száraz időben. A hosszas szárazság egyfelől, a gipsz kevés mennyisége másfelől, majd minden eredmény nélkülivé tették munkámat. Földemen a takarmány nem nőtt, s az aranka is annyira ellepte őszig, hogy 1873 őszén ki kelle szántatnom. 1874-re nem volt tehát a honnan takarmányt remélhettem volna, mint a rétnek szánt hely; de ez évben egy más tiz holdas táblát tiszta luczernával, s ennek tarlójában rozssal vetettem volt be. Még egy kísérletet teendő a gypszszel; vettem 100 mázsa gypszet; ebből 25 mázsát a rétnek szánt hely 4 holdján oly formán szórattam szét, hogy a lóhere dúsabb részből is 2 hold, s a melilot here gazdagabb helyéből is két hold kapott gypszezést. Az elszóratás május vége felé történt esős, de hideg időben. Mintegy két hétig semmi nyoma sem látszott a gipsz eredményének; de beállottak a meleg juniusi napok, elő kezdette venni magát a rét, abból aztán csakhamar messzire kirítt és kimagaslott a két gypszezett folt, különösen a lóherésréten. A rendek tömötten estek itten, s elmerem mondani, hogy a gypszszel behintett 4 hold adott két annyi takarmányt, mint a gypsztelen 6. Ezekben a foltokon tavaly négyszer kaszáltattam, a gypszetleneken háromszor s mindig rövid és gyér takarmányt; azokon pedig minden kis esőnek gyors hatása volt. 50 mázsa gypszet még májusban összerakattam az új luczernás szegletén 18 szekér timárcserrel és 18 szekér jó érett trágyával, azon czélból, hogy a tarlón szét szóratom, ha a rozs lekerül; de mivel a tavalyi nyár száraz volt; aratásig nem érhetett az jól össze, ámbár kétszer öntöztettem meg, s ezen okból el kellett halasztanom az elszórást erre a télre.

25 mázsát azonban — az első esőt felhasználva — elszóratam ezen luczernásból három holdon; az eredmény itten is váratott magára, mert a különben is soványan mutatkozott luczerna csak az 5-ik hétre lett kaszálható, de szeptember vége feléig a gypszes rész megnőtt arasznyira megint s megfizette a másodszori kaszálást, a gypszetlen

rész pedig csak a gypszezettnek második kaszálásakor lett először kaszálható. Ezen földnek egynéhány mélyedése minden gypsz nélkül is jó termést adott, ezen részek alig két éves törések s nedvesek, ennek tulajdonitom a jobb termést a tavalyi száraz évben.

Nem ujságot akartam mondani, megemlékezve a gypsz hatásáról, s csak azért is mondtam el e téren tett kísérletem eredményét, mert gazdatársaimnak szolgáltni véltem ezzel, különösen azoknak, kik mint mi, takarmány szükében vannak. A gypszezés által kétszeres eredményt bizonyosan nyerhetnek, s ha holdanként 5—6 mázsát szórnak el (a gypsz mázsája 30 kr. nagyban véve, 35 kr. kisebb összegben a szászvárosi gyárban) a gypszezés 1 frt 50 kr.—2 frt 10 krba kerül, ez pedig megfizeti magát. Az elszórást én bórrostákkal végeztem a szél irányában haladva, hogy a munkást ne lepje meg, azonban megjegyzem, hogy erős szélben gypszelni nem lehet. A szükséges napszám mennyiséget biztosan nem tudom, én mindig úgy intéztem a szórást, hogy 2—3 óra alatt el is végeztem. Ha gazdatársaim kísérleteimből hasznot merithetnek, az lesz legszebb eredményem. (Kelet.)

Kun István.

Néhány növénybetegségről.

Növénybetegség alatt a növényi szervezet egyes életműködéseinek vagy pedig valamennyi életműködés összehangzatának zavarát értjük. Szélesebb értelemben ide kell még számítaniuk a rendes alak és nagyságtól való eltéréseket is, melyek a növénykórtannak külön fejezetébe u. n. torzutanba tartoznak. E torzulatok többnyire tenyésztett növényeinken fordulnak elő s gyakran a tenyésztés által szándékosan vannak előidézve, úgy, hogy némely növény éppen ezen torzalakban felel meg a tenyésztők czéljának. Így pl. a kalarábét éppen sajátságosan megvastagodott száráért, a karfiolt torzvirágzatáért tenyésztjük, mely eltorzulások a művelés eredményei. Ez alkalommal a torzulatokkal különösebben nem foglalkozunk, csakis a szorosabb értelemben vett betegségekről szólunk, bár e két fogalom közt „betegség“ és „torz“ éles határvonalat húzni igen bajos volna.

Ha a növénybetegségnek okait keressük, úgy azokat a növényi szervezetek életviszonyainak kedvezőtlen megváltozásában fogjuk feltalálni. A talaj fekvése, physical tulajdonai, viz és táptartalma; továbbá a fény és hő, ezek azon tényezők, melyeknek a növények életműködésére

nézve kedvezőtlen alakulata kóros állapotokat idézhet elő. Mivel pedig e tényezők nagyobb mérvű változatainak leginkább tenyésztett növényeink vannak kitéve, önként következik, hogy a növénybetegségek leginkább ezen növényeken mutatkoznak. E növényeket ugyanis kényszerítik az emberek oly talajban tenyészni, mely rájuk nézve nem kedvező, kényszerítik oly éghajlat alatt élni, melynek hő-, nedvességi és egyéb viszonyai nem felelnek meg igényeiknek. Más esetben a növénybetegségeket külsértések idézik elő, vagy élődiék okozzák. Ez utóbbiak egyaránt lephetik meg a vadon élő és tenyésztett növényeket a tapasztalat mégis azt mutatja, hogy a tenyésztett növények az élődiék pusztításának is jobban ki vannak téve. Ennek okát egyfelől a tenyésztett növények túlterhelésében; másfelől pedig ugyancsak a megfelelő életviszonyoktól való eltérésben kell keresnünk. A szervezetek tulságos elszaporodása magában hordja a pusztulás csiráját is, s a természet által kiszabott életmódtól való eltérés hajlamosabbá tesz minden betegség, még az élődiék iránt is. Végre vannak oly növénybetegségek is, melyeknek okaira nézve egyáltalában semmit sem tudunk.

Az itt elmondottak szerint a növénybetegségeket három főcsoportba oszthatjuk, u. m. kedvezőtlen életviszonyok és ismeretlen okok, továbbá külsértések, végre élődiék által okozott betegségekre.

Elsatnyulás. Ez alatt azt értjük, midőn valamely növény, vagy annak valamely szerve hiányos táplálkozás vagy egyéb viszonyok befolyásánál fogva fejlődésében feltűnőleg visszamarad.

Tulságos túske és töviseképződés. Mindkettő táphiányon alapszik; utóbbi különösen almaféleknel fordul elő, ha azok sovány földön tenyésznek.

Burgonyakankor. E kór nál a burgonyalevelek elvesztik üdeségüket, majd hosszúkás barna foltokat kapnak, egyszersmind megránczosodnak, nyeleik konkordottak lesznek, gumóik pedig vagy épen nem, vagy csak hiányosan képződnek ki. E kór 1770-ben Angolhonban, 1776-ban Némethonban nagy mérvben jelentkezett. Okát a talaj tulságos táptartalmában keresik.

Burgonya átnövés. Abban áll, hogy a burgonyagumók szemei, mielőtt azok a földből felszedetnének, fejlődésnek indulnak, s vagy vékony szárat hajtának, mely levelekkel van ellátva, vagy pedig apró gumóvá képződnek, mely közvetlenül az anyagumón ül. Oka ugyanaz, mi az előbbi betegségé.

Burgonyafonal. E kórt Franciaországban észlelték, s abban áll, hogy a gumók szemei nem életképes hajtásokat, hanem vékony fonalakat hoznak létre, egyszersmind a gumók bővebb kemnyetartalmuak s elültetve elrohadnak. E kór alapja már a gumóképződésnél van megvetve, midőn is annak rügyei hiányosan képződnek ki, mely hiányos kiképződésnek a talaj csekély vıztartalmát hozzák fel okául.

A gabnaszemek megszorulása. Ez alatt a szemek hiányos és satnya képződését értjük, mely különösen oly esetben mutatkozik, ha a szükséges nedvességet akkor nélkülözi a gabnanövény, midőn fejét hánnya.

A vetések tavaszi rothadása. Midőn a vetéseket kora tavasszal hó takarja s ennek felületén kemény kéreg képződik, a légnak a földalatti növényekhez jutása meg van akadályozva, mely körülmény azoknak rothadását idézheti elő. Ha a vetésnek őszei dús tenyészete folytán ilyenmő folyamatra kilátás mutatkozik: ez esetben óvszerűen ajánlják a vetéseknek őszei vagy tél kezdetén — mielőtt még hó esett — való lelegettetését.

A levelek színbeli elváltozása. Ide számítjuk a levelek halaványságát, megsárgulását és fehér foltjait. A levelek halaványsága különösen árnyékos helyen tenyésző növényen észlelhető, s oka a fény hiányában keresendő. Ugyanis azon gömbölyded testecsek, melyek a növénynek zöld színt adnak az u. n. chlorophyll-testecsek, — mint ismeretes — világosság befolyása mellett zöldülnek meg; s így természetesen, hogy csekély mennyiségű fény mellett a megzöldülés is kisebb mérvű lesz s a levelek halaványak maradnak.

Megsárgulás alatt a leveleknek nem őszei megsárgulását értjük itt, mert ez rendes körülmény. Kórosnak akkor mondjuk e tünetnyet, ha nyár közben lép fel. Ennek közvetlen oka szintén a chlorophylltestecsek zöld színének hiányos kifejlődése, távolabbi oka pedig, legalább némely esetekben, a talaj vastartalmának csekély volta. A vas ugyanis — mint ezt kísérletileg bebizonyították — szintén egyik kelleke a chlorophylltestecsek megzöldülésének, s így a levelek sárgaságát oly esetekben, midőn a talaj csekély vastartalmu, élettanilag értelmezhetjük. E megsárgulásnak egy sajátos fajta szőlőn fordul elő; midőn is a levelek előbb megsárgulnak, később megfeketednek. Vizsgálatok kiderítették, hogy ez esetben a kórok nem a talaj vastartalmának hiánya, hanem a szőlőgyökerek megváltozott tápfelvételi működése. Ezen kór bő kalitartalmu trágya által több esetben sikeresen oryosoltatott.

Fehér foltok különösen a pántlika polyvacskunál — *Phalaris arudinacea* — fordulnak elő.

Megbábásodás. Abban áll, hogy a szár nem hengeres idomú, hanem lapult, s levelei nagyobb mennyiségben vannak kifejlődve. E torzulat dugványok által, sőt a kakastarajnál — *celosia eristota* — magvak által is örökölhető. E kór fákon fordul elő.

Elfagyás.*) A növények tenyészete s életműködéseik bizonyos hőmennyiséget igényelnek, mely különböző növényekre nézve igen különböző. A hő nagymérvű csökkenése az egész növénynek vagy a növény egyes részeinek megfagyását eredményezheti, mely esetben halálhoz vezethet. Hogy azonban mennyire kell a hőnek leszá-

*) Sachs Lehrbuch der Botanik.

lani, hogy valamely növény vagy növényrész elhaljon, e tekintetben több körülményen kívül a növény sajátságos természete nagy szerepet játszik. Tudjuk pl., hogy a mohok és zuzmók soha el nem fagnak; míg némely déli növényt a hőnek 0° körüli gyors váltakozása is tönkretesz.

A növények fagyás következtébeni elhalása valószínűleg nem a megfagyás, hanem a felengedés alkalmával áll be. A növényiszövetek megfagyásánál a sejtnedvek két részre válnak, u. m. tiszta vízre, mely csakhamar jéggé lesz, és egy töményebb oldatra, melynek megfagyására nagyobb hideg szükséges. Ez utóbbi, legalább egyideig a sejtek protoplasmájában és falában van beivódva. Ha a megfagyás lassan történik, akkor a megfagyott víz apró jégrögök alakjában lép a szövet felületére, mely jégrögök alapjukon növekednek. E jégrögök fellépése és növekedése úgy fogható fel, hogy először vékony vízréteg fagy meg, mely a sejthártyát kívülről bevonja. Majd újabb és újabb vízréteg lép ki a sejthártyából ennek felületére, mely szintén megfagy; a sejthártya pedig a sejt belsejéből pótolja ezen vízvesztéséget; mi mellett természetesen a sejtnedv mindinkább tömötebb, a sejthártya és protoplasma pedig mindinkább vizszegényebb lesz. Ebből megérthetjük, miért vesznek el inkább a növények a gyors mint a lassu felolvadásnál. Ha ugyanis a felolvadás lassan történik, akkor a jégrög olvadása által elvállott folyadéknak van ideje, hogy a sejt belsejébe visszaszivároghjon, s így a sejthártya és a protoplasma nedvtartalmában, valamint a sejtnedv sűrűségi fokozatában rendes állapot állhat elő; mi gyors felolvadásnál nem történhetik. Érthető ebből az is, miért nagyobb a veszély nedvdús szövetek megfagyásánál, valamint akkor is, ha a megfagyás nagyobb mérvű hideg befolyása alatt történik.

Szárczikkek — internodium — nyulánk s ága. Hiányos fénybefolyás mellett lép fel; s abban áll, hogy a szár egyes czikkei gyengék és igen hosszúak lesznek; egyszersmind a rajta levő levelek is satnyán fejlenek ki.

Kóros kiválasztás. Sok növény bír azon tulajdonsággal; hogy nyákot, mézgát, gyántát, mannát, vagy viaszkot választ ki. E tünetény rendes körülmények közt jó létre, s ezt betegségnak nem is nevezzük. Vannak azonban esetek, midőn ezen anyagok képződése, kivált a növény életének későbbi szakában, túllépi azon határt, melyen belül az a növényi szervezet kára nélkül történik. Ilyenkor a járatok — melyek az említett anyagok számára előbbi esetben is jelen vannak — nagyobb kiterjedést vesznek, s a fa vagy hój szövetének mindinkább nagyobb mennyiségét vonják körükbe, minekfolytán a növény elbetegedése, s esetleg halála következik be. Ily esetekben az említett anyagok képződését károsnak mondjuk. Ez anyagok közül a viasz mindig valamely szerv felületén lép föl, a annak vízzeli közvetlen érintkezését akadályoz-

za; pl. s szilvagyümölcs felületén levő kékes por nem egyéb, mint viasz. A többi említett anyagok a sejtek belsejében, vagy a sejtek egymástól eltávolodása által képződött járatokban található. A nyák gyakran látható a rügyfedő levelekben, s ott azon szereppel bír, hogy a rügy fejlődő képleteiben a víz elpárolgását akadályozza, vagy legalább mérsékelje.

A mézga meleg éghajlatok alatt különösen a valódi ákácznál fordul elő, s itt arab mézganak mondatik. Nálunk különösen cseresznyefák adnak mézgát, mely azoknak úgy héjj- mint faszövetében előfordul. Gyántát tülevelű fáinkban találunk. Manna Olaszthonban körisfákból szivárog, oly módon, hogy e fák az emberek július végén metszéseket tesznek, mire mintegy egy hónapig tartó mannaszivárgás áll elő. Állítólag a kőriskabocza = Cicada Orni — szúrása ugyanezt eszközli.

Mindezen anyagok képződése szorosan összefügg az áthasonítás és az áthasonított tápok felhasználása közötti viszonyal. Ez anyagok ugyanis áthasonított tápokból veszik eredetüket, s nagyobb mennyiségben csak akkor képződhetnek, ha az említett tápok felhasználása hiányos, ha azok a növény által növekedésre, vagy új szervek képzésére nem fordíthatattak.

Redvesedés. Ezen betegség alatt különböző fák rothadását s korhadását értjük; mely mellett a sejtfaalak enyvszerű nedves tömeggé; vagy laza, taplószerű, később egészen elporló anyaggá idomulnak. Megkülönböztetünk veres és fehér redvesedést — Rothfäule, Weisfäule — azon szín szerint, melyet a bomlásnak indult fa felvesz. Vén fáknál ezen változás egészen rendes s minden esetben bekövetkező tünetény; de fiatal fáknál betegségnak kell azt tartanunk. Gyakran hosszabb ideig áll fenn e kór a fa belsejében; a nélkül, hogy annak jelei kívülről mutatkoznának; de vannak esetek, midőn az első fellépés kívül történik. E kór mellett a fa élete addig tarthat, míg kambiuma él; mihelyt a kambium elpusztult, a növény élete is megszűnik. Legfeltűnőbb viseletük van e betegség iránt a fűzfáknak, melyeknek törzse gyakran egészen elvan pusztulva, s a folytonosság csakis egy kis héj által van fenntartva; mégis a fa hosszabb ideig ágakat hajt és él. A fák ezen betegségénél gyakran górcsói gombákat, s moszatokat találunk. Hogy azonban ezek minő viszonyban állanak ezen kóros folyamathoz, erre nézve a vélemények még nem jutottak megállapodásra. Meglehet, hogy e kórt is az élődiék által okozottakhoz kell majd sorolnunk: ha kiviláglik, hogy minden esetben az említett gombák és moszatok képezik ezen kór indító okait.

Dr. Szaniszló Albert.

T A R S A L G Ó.

Földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister.

6302. sz. Budapest, 1875. márczius hó 23-án.

Valamennyi gazdasági egyesületnek.

Az 1874. VIII. törvényzikk a métermértékek Magyarországon leendő behozatalát rendelte el. A törvény keresztülvitele végett e ministerium részéről a szükséges előkészületek már is annyira haladtak, hogy a közönség figyelme felhívható a végből, miszerint az új mértékeknek a gyakorlati életben való alkalmazhatóságáról jó eleve gondoskodjék.

A gazdasági egyesület azon közegek egyike, melyek leginkább hivatvák a kormány törekvéseire a gyakorlat embereit figyelmeztetni s leginkább vannak azon helyzetben, hogy a nagy közönség ép azon részét, mely a mérés körül közvetlenül érdeklődik, a teendőkre előkészítsék.

Mindenekelőtt értesitem, hogy a rendszer népszerűsítése céljából a mellékelt táblázat és tudnivaló, még pedig ez utóbbi az országban szokásos nyelveken adatott ki és a ministerium gondoskodott, hogy ezen munkálatokból az ország minden községében legalább egy-egy példány legyen meg. Ezen Posner Károly Lajosnál megjelent és minden könyvtár és papirkereskedő utján (70, illetőleg 20 krral) megszerezhető munkálatokból mindenki rövid idő alatt oly tájékozást szerezhet magának az új mértékrendszerrel, a mennyi a gyakorlati életben szükséges.

De ezen inkább felvilágosítás céljából megszerzendő munkálatok tanulmányozása mellett a gyakorlat egyénei még más irányban hivatvák tevékenységre. Az idézett törvény értelmében ugyanis 1876. január 1-től kezdve csak az ezen törvény értelmében hitelesített mértékek, súlyok és mérőkészülékek lesznek használhatók, s az ezzel ellenkezők az illető készülékek elkobzása mellett bírság alá esnek. Az üzletgyének és a gyakorlati emberek ennél fogva kénytelenek lesznek eddig használt mértékeiket, súlyaikat és mérőkészülékeiket újjal fölcserélni, és az okszerűség azt tanácsolja, hogy már most gondoskodjanak az új beszerzésekről, különben az év vége felé hazai gyáraink és iparosaink vagy nem lesznek képesek a szükségletet kellően kielégíteni, vagy pedig a tömeges keresletet felhasználandják az új készülékek árának túlszigázására, s így mindkét esetben az üzleti élet jelentékeny hátrányt szenvedhetne.

Az új mértékek, súlyok és mérőkészülékek tekintetében fel kell említenem a következőket. A bevásárlásnál nagy óvatossággal kell eljárni és csak az országban hitelesített (tehát a hitelesítő bélyeggel, azaz: a magyar szent korona jelvényével ellátott) mértékek, súlyok és mérőkészülékek szerzendők be; mert a külföldről, sőt Ausztriából is szerzett mértékek, súlyok és mérőkészülékek nem felelnek meg teljesen a nálunk kívánt kellékeknek, s így még utánhitelesítés mellett sem lehetnének használhatók a közforgalomban.

Mennyire térnek el az egyes mértékek az Ausztriában elfogadottaktól, az kitűnik a többiek közt a következőkből. Fo-

lyadékok mérésére nálunk a szokásos mértékek a 2, 1, 0.5, 0.2, 0.1, 0.05, 0.02 és 0.01 liter, melyeknek alakja henger; Ausztriában henger alakban készítenők a 2, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ és $\frac{1}{16}$ liter edények; tehát nagyrészt olyanok, melyeket nálunk nem is szabad használni, holott a nálunk meghonosított 0.2, 0.1, 0.05, 0.02 és 0.01 liter ott kupaalakban, tehát nálunk meg nem engedett alakban szokásosak. Még nagyobb eltérések mutatkoznak a száraz tárgyak mérésére való edényeknél, itt pl. Ausztriában 2 és 1 literesek fából is készíthetők; de nálunk ily edények nem hitelesíttetnek. Sőt még a súlyoknál is vannak bizonyos csekély eltérések, melyek az osztrák gyártmányt nem engedik a közforgalomba juttatni; így pl. a kalmársúlyok közül az 50—1 dekagrammos súlyok nálunk dekagramm, illetőleg dk-val jelölendők meg, holott Ausztriában grammal, illetőleg g-vel is jelölhetők. Ezekből eléggé kitűnik, mily fontos, hogy csak hitelesített vagy legalább hazai iparosoktól készült mértékek, súlyok és mérőkészülékek vásároltassanak, s hogy főképp osztrák gyártmányoktól lehetőleg tartózkodjanak üzletgyéneink. A jelenleg használatban lévő mértékek, súlyok és mérőkészülékek közül egyedül a mérlegek azok, melyek ha nem is valamennyi, de legnagyobb részük jövőben is alkalmazható lesz; feltéve, hogy újabban hitelesíttetnek. A hitelesítéshez pedig egyéb kellékeken kívül szükséges, hogy a mérleg legnagyobb terhelhetősége kilogrammokban fel legyen jegyezve, és továbbá, hogy a készítőnek jegye vagy neve rajta legyen.

E végből minden jelenleg használatban lévő mérleg valamely ahhoz értő gyárnok vagy iparoshoz átalakítás végett juttatandó, és ez alkalommal egyuttal hitelesíthető is. Ezen átalakítás, ha nem is lesz költséges vagy fáradságos, mindenesetre időt igényel s ennél fogva szintén jókor kell gondoskodni róla, nehogy az utolsó pillanatban iparosaink a kívánatnak meg ne felelhessenek.

Bizalommal fordulok már most a gazd. egyesülethez és felkérem, hogy a minden újításnál mutatkozó ellenszenv leküzdése és az átmeneti nehézségek mellőzése vagy legalább könnyítése céljából a kormányt a mértéktörvény keresztülvitelénél lehetőleg támogassa, jelesül figyelmeztesse azokat, kikkel hivatásánál fogva folytonos érintkezésben áll, az általam fenn kijelölt munkálatokra, ajánlja azoknak tanulmányozását és hasson minden alkalmasnak látszó eszközzel arra, hogy a rendszer ismerete minél általánosabbá legyen; szólítsa fel a gyakorlat embereit, hogy már most gondoskodjanak új mértékek, súlyok és mérőkészülékek megszerzéséről és mérlegeik kellő átalakításáról.

Ha bármi tekintetben az új rendszer tárgyában még kívánni valója volna, vagy felvilágosítást óhajtana: forduljon hozzám a gazd. egyesület s a legrövidebb idő alatt értesítést fogok szolgáltatni.

Simonyi Lajos.

Törvényjavaslat

a határok és utak beültetéséről és a községi faiskolákról. *)

1. §. Jelen törvény életbeléptetésétől számítandó 4 év lefolyása alatt, minden községi és pusztai határ, a mennyiben tényleg erdővel vagy egyéb faültetvénnel szegélyezve nem volna, a beültetést pedig elháríthatlan természeti akadályok nem gátolják, a határoknak örök időkre való megállapítása, a gazdasági fatenyésztés emelése és a szelek elleni védelem céljából, legalább egy ölnyi faszegélylyel beültetendő.

2. §. A község vagy pusztá határán belől fekvő minden oly birtoktest, melynek terjedelme a 100 catastralis holdat meghaladja, egyes fákból álló fasorral körítendő, melyben a fák egymástóli távolsága 5 ölnél nagyobb nem lehet.

3. §. Ha az 1. 2. §§-ban elrendelt szegélyezési mód akár a szelek feltartása, hófúvások okozása, tulságos árnyékvetés, akár egyéb körülmények által, az ültetvény birtokosának, vagy a szomszéd föld tulajdonosának vagy bérlőjének földjövédelmében tetemesebb kárt okozna, a közigazgatási hatóság által, az ügyállásnak megvizsgálása után, elrendeltethetik, hogy az 1 ölnyi fa-szegély, a helyi viszonyoknak megfelelőleg eleven sövényvel vagy fasorral pótolassék, s az árnyékvetés által a szomszédnak okozott hátrány a magasabb fák lecsonkítása által mellőztessék.

4. §. A nyilvános közlekedési utak, valamint azon düllő utak és marhacsapások, melyek közhasználatra rendelvek, legfeljebb 4 év lefolyása alatt a helyi viszonyoknak megfelelőleg, egyes fákkal szegélyezendők, melyeknek egymástóli távolsága legfeljebb 5 öl lehet.

A vasutak töltései és átvágásai szintén fákkal vagy bokrokkal beültetendők.

A falvaknak és mezővárosoknak azon utczái, melyek 8 ölnél szélesebbek, két oldalt fasorral ültetendők be.

A temetők, fa- és kavicsbordó gödrök, téglá- és vályogvetők, faültetvényekkel szegélyezendők.

A szántóföld, rét, kert- és legelő-területen található vízmosások, azok tovább-terjedésének megakadályozása céljából fákkal vagy bokrokkal ültetendők be.

5. §. Az 1. §-ban említett faszegélyek ültetésének és fentartásának költségeit valamennyi községi vagy pusztai birtokos, birtokaránylag, a 2. §-ban körülírt 100 katastrális holdnál nagyobb birtoknál eszközözendő körülszegélyezések költségeit pedig az illető birtokosok viselik.

A 3. §-ban említett fasorok ültetése és fentartásának költségei a községekben valamennyi birtokos által birtokaránylag, a pusztákon pedig az illető birtokos által lesznek fedezendők.

A vasuti töltések és átvágásokat az illető vasuti vállalat az államutazéleket pedig maga az állam köteles beültetni.

A vízmosások beültetésének költségeit azok tartoznak viselni, kiknek területén ily vízmosások léteznek, s kiknek területe

*) Beadta Kenessey Kálmán az országos gazdasági egyesülethez. A „Földmívelési érdekeink“ című lapból átvéve. Szerk.

a vízmosásoktól ez ültetvényezés által megóvatik. A költséghez való hozzájárulási arányt a hatóság állapítja meg.

Oly birtokosoknak, kiknek birtokán valamely közlekedési vagy államut 300 ölnél hosszabb vonalon vonul el, megengedhető, hogy a területekre eső fasort maguk ültethessék, mely esetben annak használata is őket fogja illetni, s az ekkép ültetett fasorok a birtok-aránylag reájuk eső részletből leszámítandók.

6. §. Az elősorolt ültetvények szabályszerű használata azokat illeti, kik az ültetés és fentartás költségeit viselik. Az esetben, ha a fák kivágatnak, s azok törzsök hajtások által meg nem újíthatók, a legközelebbi ültetési időszak alatt újakkal pótolandók.

7. §. Minden községnek, a határában levő szántóföldek, rétek, legelők, szőlők és kertek területének minden 1000 holdja után legalább $\frac{1}{2}$ holdnyi faiskolával kell ellátva lennie, mely községi célokra szolgál. A mennyiben valamely községnek épen semmi, vagy keleti nagyságu faiskolája nem volna, a határból, ezen törvény életbeléptetésétől számítandó egy év lefolyása alatt, e célra alkalmas terület hasítandó ki. Ha ily terület a község birtokában nem léteznék, ilyen szükség esetében kisajátítási eljárás útján a magánbirtokosoktól is megszerzendő, a megszerzés költségei birtokarányban lévén viselendők a község tagjai által.

8. §. A mennyiben valamely község határában az erdőterület a termőföld 35%-ját felülmulná, a község a faiskola felállításának kötelessége alól, a megyei közönség ajánlatára a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium által részben vagy egészben fölmenthetik.

9. §. A községi faiskola kezelése a község előljáróságát, a felügyelet pedig egy, a megye állandó bizottmánya által e célra kirendelt választmányt illeti, mely ezen felügyelet gyakorlatában az illető közigazgatási közegekkel rendelkezik.

A faiskolák állapotáról a megyei, illetőleg városi vagy kerületi hatóság az év utolsó havában a földmívelési-, ipar és kereskedelemügyi m. k. miniszteriumnak jelentést tenni tartozik.

10. §. Azon községek, illetőleg birtokosok és vasuti vállalatok, melyek és kik fentnevezett időszak alatt, a törvény által megszabott ültetések nem teljesítik, a szegélyek és beültetendő töltések minden \square^0 -e után 1 frtig, a fasorokban hiányzó minden egyes fa után 50 krig terjedő, annyiszor a mennyiszor behajtandó, pénzbírsággal fenytendők.

11. §. Azon községek, melyek a 7. §-ban kijelölt határidő alatt faiskolára a törvény által megkivánt területet meg nem szerzik, vagy a faiskolának szánt tért más célra használják, annyiszor a mennyiszor megveendő 100 frtig terjedő pénzbírsággal fenytendők. A községekre kivetett büntetéseket a községi előljáróság és községtanács viseli, és csak azon esetben, ha a mulasztást bebizonyítólag nem ők követték el, érik a büntetések az egész községet.

12. §. Az ezen törvényben elősorolt ültetvények megrongálása mező-rendőri kihágásnak tekintetik, és az okozott kár megtérítésén kívül 100 frtig terjedhető pénzbírsággal fenytendő, mely az esetben, ha a károsító fizetés-képtelen volna,

fogsággal helyettesíthető, a fogság minden napja 5 frttal vétet-
vén egyenlőnek, fennmaradván az okozott kár megtérítése és a
netaláni büvvádi rendes kereset.

13. §. Az ezen törvény elleni kihágások büntetése, ugy
az okozott károk nagyságának megállapítása, közigazgatási
uton történik, és első folyamodásban, megyék és kerületekben
a járásbeli szolgabírárt, sz. kir. és rendezett tanácsu városokban
az alkaptányt illeti, kiktől a felfolyamodás másodfokban a me-
gyei, illetőleg a városi vagy kerületi hatóságokhoz, harmadfokban
pedig a belügyminiszteriumhoz, birtokon kívül történik.

14. §. Az említett ültetvények megőrzése, a hites mezei
örök (csószók) kötelessége, kik az előforduló károsításokat a
járásbeli szolgabíró, illetőleg alkaptány tudomására hozni tar-
toznak, a kiknek kötelessége a kihágások ellen hivatalból is fel-
lépni és az ügyet lehetőleg gyorsan elintézni.

15. §. A szab. kir. és rendezett tanácsu mezővárosok
ezen törvény szabványaira nézve a községekkel egyenlőknek te-
kintetnek.

16. Ezen törvény végrehajtásával a földmivelési-, ipar-
és kereskedelemügyi m. k. miniszter és a belügyi m. k. minisz-
ter bizatnak meg.

EGYVELEG.

* Boraink vámkezelése Angliában. A földmi-
velési miniszter e tárgyban a következő iratot intézte a keresk.
és iparkamarához. „A brit kormány a külföldi boroknak vám-
kezelését illetőleg Nagybritanniában, külföldön székeltő képv-
selőihez körrendeletet intézett, melynek tartalmáról, tekintettel
azon jelentőségre, melylyel az angolpiacok borkereskedésünkre
birnak, a következőkben értesitem a kamarát. Az 1860-ban el-
fogadott borvámok azon elveken alapszanak, hogy természetes
borok, mely elnevezés alatt a tiszta szőlőnedvből erjedt borok
értetnek, igen alacsony vámdíj mellett bocsátassanak NagyBri-
tanniába, és hogy az esetben, ha ezen borok idegen vagy fino-
mitott szeszszel kevervők, az ezen szeszre kivetett vámdíj
is hozzászámítandó a bortól fizetendő vámdíjhoz. Egy 1862.
parlamentari törvény szerint oly bortól, melynek szesztartalma
26°-nál csekélyebb, 1 shilling vámdíj fizetendő gallononként,
melynek szesztartalma azonban 26°-nál nagyobb, de 42°-nál
csekélyebb 2 shilling és 6 pence fizetendő. Az angol egység-
mérték gyanánt elfogadott 26° szesztartalom (Sykes-féle hyd-
rometer szerint) megfelel a continensen általánosan elfogadott
Gay-Lussac-féle fokozatmérő 14.84°-nak. Több ízben szorgal-
maztatott már, hogy ezen jelenleg fennálló vámrendszer he-
lyébe az 1 shillingnyi egyforma vámdíjrendszer léptessék életbe.
A brit kormány ezen indítványt azonban nem találja elfo-
gadhatónak, miután az 1 shillingnyi általános vámdíj tekintet
nélkül a bor szesztalmára, igen is valószínűvé tenné azt, hogy
jelentékeny, talán 40%-et meghaladó szesztartalommal vegyített
borok hozatnának az országba, mely vegyületek vagy már ma-
gukban véve mint szeszek használtathatnának, vagy erősebb
szeszszeli vegyülés folytán, mint ilyenek kerülhetnének cladásra
vagy használatba. Nem lenne továbbá igazolható ezen rendszer
mellett azon szeszek 10 shillingnyi fogyasztási adója sem, me-

lyek vagy a belföldi gyümölcsborokkal keverésre vagy vegyé-
szeti, ipar és műcélokra tiszta állapotban használtatnak. És
végre azért sem fogadhatja el a kormány az 1 shillingnyi álta-
lános rendszert, mivel az ország pénzügyi rendszerével, jele-
sül a szeszek és borok pénzügyi vámaival ellentétben áll. A je-
lenleg feunálló rendszer egy időben azon ellenvetésre is szolgált
okul, hogy vannak egyrészt oly borok, melyek szesztartalma a
termelési ország éghajlata folytán szükségkép ugyan nagyobb
26°-nál, másrészt pedig olyanok is vannak, melyek édes ízük
megtartása végett csekély szesz-mennyiségű vegyítésre ok-
vetlenül szorulnak, mindazonáltal természetes boroknak tekin-
tendők. Ezen borok azonban a legtöbb esetben alig haladták
meg a 26°-ot 1 vagy 2 fokkal, valamint bebizonyult az is, hogy
az oly borok, melyekről állítottak, hogy szesztartalmuk mindig
nagyobb 26°-nál és ezen alól elő nem állithatók, jelenleg sok
esetben 26°-nál csekélyebb szesztartalommal hozatnak Nagy-
britanniába.“ Budapest, 1875. évi ápril 13-kán. (Bor. lapok.)

* Nem leend érdektelen a hazai birtokosokra
nézve, ha tudomásukra hozzuk, hogy az igazságügyminiszter f.
évi márczius 24-ről 6623 szám alatt a Királyhágon inneni első
f. kir. törvényszékekhez a következő körrendeletet bocsátotta ki.
„Hivatalos uton tudomásomra hozatván, hogy a királyhágon túli
királyi törvényszékek némely előadó bírái, tagosítási, arányosi-
tási és urbéri peres ügyekben, a helyszínére kimenetelek alkal-
mából, a felektől követelt és gyakran nagyon magos előlegek
hováfordításáról rendes számadást nem tesznek s a fölmerült
költségek a törvényszék által utólag sem állapíthatnak mag; fel-
hivom ez okból a kir. törvényszéket, intézkedjék, hogy a birtok-
rendezési ügyekben kívánt előlegek az 1872. évi május hó 6-án
20,846. szám alatt kibocsátott szabályrendelet VI. fejezete, ille-
tőleg 63. §.-a értelmében, törvényszékileg állapíthatassanak meg
s erről az érdekelt felek értesíttessenek.“ (Sz. h.)

* A z a m e r i k a i n e m z e t k ö z i k i á l l i t á s , m e l y e n
művészeti és gyári tárgyak, földmivelési és bányatermények
lesznek kiállítandók, Philadelphióban 1876. év ápril hó 19-től
ugyanazon évi october hó 19. napjáig fog megtartatni. A kiállít-
tási tárgyak 1876. évi január 1-től márczius 31-ig küldendők
be; a szállítás és felállítás költségeit a kiállítók viselik. E kiállít-
táson hazánk külön orsz. bizottság által nem leend képviselve,
mint volt a londoni, párisi és bécsi kiállítások alkalmával, mint-
hogy hazánk ipara a tengeren túl, az oda közelebb fekvő és elő-
haladottabb országok iparával nem versenyezhetne; lisztünk és
borunk azonban a világpiacokon már keresetté lön, ez ökből
tehát, mint értesülünk, a kormány csak e két czikk kiállítása tár-
gyában fog megbizottakat Philadelphióba küldeni és a kiállítókat
egyben-másban támogatni, s ha kell segélyezni. E czélra össze-
sen mintegy 25—30 ezer frt kiadás lesz felvéve az összel be-
terjesztendő 1876-ki költségvetésbe. (G. L.)

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

M i r d e t é s e k .

Jelzalog kölcsönök.

Alóliirt „ipar- és keresked. ügynöki iroda“ tisztelettel jelentí miszerint
Szilárd anyagból épült kolozsvári bérházakra törlesztési kölcsönöket 500
forinttól kezdve a legmagasabb összegig gyorsan eszközöl.

Ugyszintén a bírodalom bármely részében teleggényezett földbirtokra
s 500 forinttól kezdve a legmagasabb összegig.

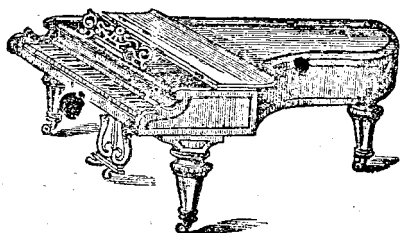
Nagyobb kölcsönöknél feltűnő előnyt nyújt.
Bővebb értesítéssel a módoszatok ránt posta után készséggel szolgál

(3) (10—26) „Ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda“
Kolozsvárt, belmonostorutca, 19. sz.
Értekezhetni posta után vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig.

Legjobb és legolesőbb forrás

ZONGORÁK ÉS HARMONIUMOK

beszerzésére.

használt zongorák megcserelésére,
valamint mindennemű húros hangszerek, azok alkatrészeinek és mindenféle húroknak vásárlására.Zongora-kölcsönzési
raktár.Zongora-javítási
műhely.**TRISKA FERENCZ**

KOLOZSVÁRT,

a távirdai hivattal szemben.

Kivánatra legujabb, 1875-re szóló árjegyzékemmel
bérmentve szolgálok. Üzletemben a lehető legnagyobb
olesóság a legszigorubb lelkiismeretességgel párosul.Zongora hangolás bármily távol vidéken is ölcsön
elvéalltatik. (2) (11—26)**TAUFFER FERENCZ**

magkereskedésében

Kolozsvártt,

kaphatók a legjobb minőségben és
jutányos árakban:

Takarmány répák

Luzerna és lóherék

Esparsette

Canadai zab

Douttonkorn törökbuza

Early rose burgonya

Bükköny

Takarmány és diszfüvek

Stockeraui lencse és borsó

Mezei paszuly

Kerti és virágmagvak

Gabona zsákok nagy választékban. (1) (21—52)

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A héti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mazsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buzs	elegy buzs	rozsa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárookban										
Kolozsvár	május 20	370—390	280—300	200—220	140	200—220	150	80	—	21
Nagy-Várad	decz. 29	380—480	340—370	280—320	180—200	260—300	300	140	1500	24
Maros-Vásárhely	május 13	314—360	200—240	200—226	110—124	—	210—220	60—80	600—1100	20
Károly-Fehérvár	május 15	325—338	264—270	215—225	155—163	—	165—175	95—120	900	20
Nagy-Szeben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó	decz. 31	388—455	361	290—312	135—141	318	—	—	—	18
Besztercze	május 18	340—400	280	250	150	—	180—250	100—190	650	16
Nagy-Enyed	május 13	340—360	260—325	200—230	150—163	—	330—340	45—55	800	18
Szamosujvár	május 10	400—440	280—300	240—280	130—140	—	280	50	1200—1400	17
Déas	május 18	380—400	300—340	220—240	140—150	—	110—120	60—90	800	16
Torda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 76 frt 39 kr. — Ezüst árkelet 103.45

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	1—1		1—3		1—6		1—12		1—24		1—52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
10/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
8/16 "	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 "	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 "	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 "	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Nagyobb hirdetéseknel külön kedvezmények.

Azonkivül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányzor a hirdetés megjelenik.

A szives megrendelésben világosan kérjük kitenni: mennyi helyet igényel a beküldött mellékelt hirdetés számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala és a Gámán János örökösai nyomdájának központi irodája (főter gr. Gyulai-ház) Mellékletek százaunként 1 o. d. forintba számlitlanak.

TARTALOM:

Gyepszssel tett kísérletek eredménye. — Nehány növénybetegségről. — Társalgó. — Földmivélés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszter rendelete valamennyi gazdasági egyesülethez. — Törvényjavaslat a határok és utak beültetéséről és a községi falkokról. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piaczi árak.